

в речи (регионально, локально и малоизвестные наименования) и к языку и речи одновременно (частотные общеизвестные онимы из активного словаря).

Ключевые слова: имя собственное, функционирования, сфера употребления онемел, принадлежность к языку и речи, частотность.

Torchynskyy M. M. Systematic proper names for their affiliation with language and speech.

Summary

Analysis of the functional features of proper names is one of the defining attributes for their full performance. It primarily includes a description of the characteristics of their use in different styles and codification of texts. This draws attention to the scope of use and names, in particular their frequency, distribution, implementation and features of existence, frequency and so on. Analysis of the functional features of proper names and provides clarification of their place in language and speech. In onomastyc these features propriatyves first drew attention O. V. Superanska, but its description, relating primarily Russian names are not sufficiently complete. The need to include the peculiarities of proper names in a system of comprehensive analysis and determines the relevance of the topic of this article. Based on the details of the proper names may be organized as appropriate to the language (which is mostly known and little names both active and passive vocabulary) to speech (it quantitatively largest group, consisting of regional, local and lesser-known names from the active and passive vocabulary) and language and speech to (a particular frequency known active vocabulary of names).

Key words: proper name, operation, field of use names, belonging to language and speech, frequency.

УДК 81'27-053.5/.7:821.161.2 І.Франко-3

Трумко О. М.,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри українознавства
Львівського державного університету внутрішніх справ
E-mail: oksana_trumko@ukr.net

КОРЕЛЯЦІЯ «СІМЕЙНЕ МОВЛЕННЯ ↔ ЕТНІЧНИЙ ЧИННИК» (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА)

У статті досліджено особливості конфліктного мовлення дітей до батьків в українській, польській та єврейській сім'ях. Взаємодію «сімейна комунікація ↔ етнічна належність сім'ї» обґрунтовано шляхом аналізу лінгвістичних (мовленневих актів / комплексних мовленневих актів і комунікативних смислів) та кількісних (частотність) показників комунікативних тактик відмови, грубого спонукання, звинувачення, демонстрації опозиції та негативної оцінки. Аналіз здійснено на матеріалі творів І. Франка.

Ключові слова: сімейна комунікація, стратегія конфронтативності, комунікативна тактика, мовленнєвий акт, комплексний мовленнєвий акт, комунікативний смисл, І. Франко.

У соціолінгвістиці питання міжособистісної комунікації вивчають у зв'язку з етнокультурною належністю сім'ї (Ф. Бацевич, С. Блюм-Кулька, Т. Кузнецова, Я. Ритнікова, А. Смірнова, А. Чернова, В. Яковлева), соціальними ролями батьків і дітей (Р. Джонсон) та віком дітей (О. Галапчук, А. Занадворова, Т. Линник, О. Моїсеєнко, О. Руда, Ч. Фергюсон, І. Франко). Питання сімейного конфліктного мовлення в українському мовознавстві досліджували А. Бігарі, І. Осовська, Л. Солощук, О. Фадєєва, І. Фролова, обравши за об'єкт аналізу тексти англomовної художньої літератури [14, с. 4–5]. На матеріалі україномовних текстів художньої літератури проблема комунікації *батьки* → *діти* у зв'язку з етнічною належністю сім'ї все ще маловивчена.

Мета статті – дослідити взаємодію *сімейна комунікація ↔ етнічна належність сім'ї* на матеріалі прозових творів Івана Франка (тт. 14–22). Для її реалізації необхідно 1) з'ясувати набір комунікативних тактик стратегії конфронтативності в комунікації *діти* → *батьки* та 2) виявити спільні і відмінні лінгвістичні / кількісні показники комунікативних тактик в українській, польській та єврейській сім'ях.

Категорії аналізу. *Стратегія конфронтативності* – це комунікативна діяльність, що виникає в умовах порушеної гармонії міжособистісних відносин, коли один із комунікантів частково або

повністю не розуміє іншого, негативно ставлячись до вербально-когнітивної бази та знаків адресата [17, с. 106; 18, с. 233]. Вирішенню часткових або основних завдань стратегії конфронтативності сприяють *комунікативні тактики* як функціональні одиниці послідовних мовленнєвих дій [4, с. 274]. Для розмежування тактик враховуємо мету адресанта, виявлену на рівні кожного функціонального відрізка комунікативного акту, тобто мовленнєвих ходів [7, с. 91]. *Мовленнєві акти* виступають як найменші комунікативні одиниці текстового рівня [15, с. 60–61; 16, с. 280]. Вони реалізується за схемою: «‘S має дещо на увазі, вимовляючи x,’ (приблизно) еквівалентно тому, що ‘S має намір висловленням x справити певний вплив на слухача через розпізнання ним цього наміру’» [2, с. 21]. Врахуємо і *комунікативний смисл*, тобто вербалізоване в мовленні значення мовних одиниць, сконструйоване мовною свідомістю комунікантів [6, с. 5].

Комунікативна тактика відмови є мовленнєвою дією, що спрямована на «неприйняття пропонуваного, несанкціонування вимоги, відхилення взяття до уваги певного змісту, ухилення від здійснення певної дії» [9, с. 7].

У мовленні дітей до батьків в українській сім’ї зміст тактики передають:

– мовленнєвий акт *відмови*, що виражає комунікативні смисли «відмова виконати наказ батьків» та «повідомлення про причини прийняття цього рішення» (*СИН*: – **Не піду, ти мене заб’єш!** – сказав Митро таким твердим та рівним голосом, немов свято був переконаний про се [28, с. 103]);

– мовленнєвий акт *інформування*, що актуалізує комунікативний смисл «повідомлення про неможливість виконання прохання батьків через несприятливі умови» (*БАТЬКО*: – *Ходи, Антошку, – мовив він, прикликавши його до себе з другого кінця величезного громадського пасовища. – Ось тут, в Горбачовім плесі, здоровенна цука є. Я колись-то мало не вчепив її в сак, але боявся, щоб не продерла.* *СИН*: – **Вода холодна!** – мовив він. <...>**Глибоко там!** [33, с. 73]);

– мовленнєвий акт *несхвалення*, який ілюструють такі комунікативні смисли: «вказівка на неможливість виконати пораду, оскільки вона не відповідає статусу і вмінням дітей», «негативна оцінка поради», «повідомлення про незнання шляхів виконання запропонованих дій» та «позначення негативних наслідків, що чекають на дітей у разі виконання поради» (*СИН*: – **Гм, добра то рада, та, шкода, не для нас! Правду сказавши, ми і давніше небагато прикладалися до роботи, а за тії літа ми зовсім від неї відвикли. Як ми тепер станем заробляти? Нас обсміют і нічого не заплатят <...> Ні, тату, не туди ви радьте нам, годі уже вертатися**[32, с. 158–159]).

Для мовлення польської сім’ї характерні такі засоби вираження тактики:

– мовленнєвий акт *відмови*, що позначають комунікативні смисли «небажання виконати прохання батьків» та «повідомлення про негативні наслідки, що чекають на дітей у разі виконання прохання» (*МАТИ*: – **Не бійся, синку!** – мовила пані Олімпія, беручи його за руку.– **Кріпися! Не подавайся! СИН**:– **Ні, ні, ні! Не можу тут бути! Серед тих диких грубіянських людей... Серед того оточення... Здурію, мамо, здурію!** [31, с. 337]);

– комплексний мовленнєвий акт *відмови-наказу* актуалізують комунікативні смисли: «небажання виконати запропоновану батьками дію», «вказівка на альтернативні шляхи вирішення проблеми, які не потребують участі батьків» та «спонування виконати погрозу» (*БАТЬКО*:– **Але ж я тебе прокляну! Я тобі ніколи благословенства не дам! ДОНЬКА**: – **То й не давайте. Обійдуся. Аби мене бог благословив. І мама поблагословить**[23, с. 252]).

Для комунікації діти → батьки в єврейській сім’ї характерні:

– мовленнєвий акт *відмови*, що ілюструють комунікативні смисли «повідомлення про відсутність потреби в допомозі» та «обґрунтування причин відмови» (*СИН*:– **Не потребую твого стояння, я собі сам за себе постою!**[21, с. 294]);

– мовленнєвий акт *інформування* передають комунікативні смисли: «вказівка на негативне ставлення до запропонованих дій» та «вираження здивування та нерозуміння змісту пропозиції» (*СИН*:–**До ведення рахунків!** – скрикнув Дувідко. – **Ти ж знаєш, тату, що мені рахунки обридливіші від усього на світі** [20, с. 188]).

Комунікативну тактику грубого спонукання характеризують: 1) наказовість; 2) чітка субординація комунікантів; 3) обов'язковий характер виконання / невиконання дій адресатом; 4) невмотивованість; 5) зневажливе ставлення до співрозмовника [5, с. 7; 8, с. 8–10].

В українській сім'ї зміст тактики передають:

– мовленнєвий акт *докору*, який реалізують комунікативні смисли «трактування розпочатої розмови як неактуальної» та «вияв негативного ставлення до теми розмови» (*БАТЬКО:– Я тут хотів нашій Маринці щось сказати про одного такого пройдисвіта, що то називається Андрусь Тихий. ДОНЬКА: – О, так, же щось, –* скрикнула найстарша донька і зачервонілася, мов уся полум'ям спалахнула. – *Що він вам за пройдисвіт такий удався?*[24, с. 20]);

– комплексний мовленнєвий акт *наказу-осуду* передають такі комунікативні смисли: «спонукання до зміни батьками обраної лінії поведінки», «негативна оцінка батьків» та «вказівка на неприпустимість таких дій» (*ДОНЬКА: – Дайте-бо ви, мамо, Анні спокій!* – з серцем відрізала Горпина. – *Що вас за говорінка напала? Ні говорити, ні плакати, ні сміятися не даєте, ще й співати бороните! Яка мара далі витримає у вас?*[25, с. 259]);

– комплексний мовленнєвий акт *наказу-погрози* ілюструють комунікативні смисли «спонукання до припинення розмови» та «вказівка на негативні наслідки, які чекають на батьків в разі невиконання вимоги» (*СИН: – Тату, дайте спокій!* – крикнув він, виходячи вкінці із свого рівнодушного спокою. – *Дайте спокій, бо зле буде з нами!* [29, с. 334]).

Для мовлення польської сім'ї характерний мовленнєвий акт *наказу*, який передають комунікативні смисли «заборона розпочинати розмову» та «повідомлення про свою поінформованість у тому, що буде сказано» (*СИН: – Ну, ну, не махайте! Знаю, що скажете: як же можна йти на службу до ката вітчизни, до тирана, до москаля і т. д.* [30, с. 374]).

Єврейська сім'я для вираження тактики *грубого спонукання* використовує:

– мовленнєвий акт *наказу*, що передає комунікативний смисл «категоричне спонукання до виконання батьками певних дій» (*СИН: – Гроші давай, чуєш? Гроші!* – скрикнув він, чіпаючи його за груди. – *Гроші давай, – мені гроші треба, – багато, чуєш!..* [19, с. 406]);

– комплексний мовленнєвий акт *наказу-осуду* актуалізують такі комунікативні смисли: «спонукання припинити дії», «негативна оцінка дій батьків» та «протиставлення значимості своїх слів батьківським» (*СИН:– Тату, не смійся з мене! Мене пре щось, розпирає до якогось незвичайного діла, а ти мені: лїзь у яму* [20, с. 189]).

Комунікативна тактика демонстрації опозиції – це комунікативна дія, спрямована на вираження негативного ставлення мовця до дії або висловлювання співбесідника [1, с. 97], позначення сказаного співрозмовником як такого, що не відповідає дійсності або його інтересам (можливостям) [12, с. 9].

В українській сім'ї для вираження тактики *демонстрації опозиції* використовують:

– мовленнєвий акт *заперечення*, який передають комунікативні смисли «спростування змісту висловлення батьків» та «доведення правдивості своїх спостережень» (*СИН:– А чому не чує разом? Тільки як не затикати вух, то чує кудкудакання, а як заткати, то чує шум?* – запитав малий <...> І він справді для перекони заткав свої вуха пальцями [26, с. 69]);

– мовленнєвий акт *інформування* позначає комунікативний смисл «повідомлення батькам протилежної за змістом інформації» (*БАТЬКО:– Що ж, синку, нехай собі літають. Ми їх не зіпрем.СИН:– Але ж вони відберуть нам землю з-під ніг*[22, с. 33]).

У комунікації *діти* → *батьки* у польській сім'ї функціонують:

– мовленнєвий акт *заперечення*, що спрямований на вираження таких комунікативних смислів: «висловлення незгоди із словами батьків», «негативна оцінка дій батьків», «аргументація власної позиції», «визнання дітьми неправомірності своїх дій» (син визнає, що як особа з нижчим соціальним та комунікативним статусом, він не має права висловлювати незгоду із словами батька) (*СИН: – Звиніть, татку, що вам заперечу! Се була справа фантастичних мрій кількох шалених голів. А ви, найвні романтики, дали змовитись на ті мрії, блискучі та злудні, як фата моргна!*[30, с. 370–371]);

– мовленнєвий акт *інформування*, що актуалізує комунікативний смисл «висловлення незгоди зі словами батьків» (*ДОНЬКА*: – *Таточку*, – озвалася Галя, – *а що мене мало тягти до тих кавалерів, яких ви мені раjali досі? Їх титули, що один граф, а другий барон?*[23, с. 252]).

У мовленні дітей до батьків у єврейській сім'ї функціонують:

– мовленнєвий акт *заперечення* передають комунікативні смисли «заперечення дітьми своєї вини» та «вияв протилежної батьківській позиції» (*СИН*: – *Овва, яка шкода! Що вони варті всі накупі? Мені їх не жаль. А варто було подивитися, як вони побудилися серед огню і мов безумні кидалися на всі боки. Один, осліплений полум'ям, просто бовтнувся в горючу яму. Ха, ха, ха! Се був видно, якого не забуду ніколи* [20, с. 198]);

– мовленнєвий акт *інформування* виражений за допомогою комунікативного смислу «повідомлення протилежної батьківській позиції» (*СИН*: – *А мені про гроші байдуже!* – мовив Дувідко [20, с. 186]).

Комунікативна тактика звинувачення – це мовленнєва дія, що спрямована на зниження статусу адресата, підрив його авторитету через приписування кому-небудь якої-небудь провини в чому-небудь, а також виявлення непорядних дій, намірів, якостей [11, с. 372]. Тактику передає однойменний мовленнєвий акт *звинувачення*.

В українській сім'ї мовленнєвий акт *звинувачення* виражає комунікативний смисл «протиставлення своєї вини батьківській, яка, на думку дітей, є більшою» (*СИН*:–...*я винен у тім, але ви ще більше*[29, с. 333]).

Польська сім'я комунікації *діти* → *батьки* для актуалізації мовленнєвого акту *звинувачення* використовує такі комунікативні смисли: «пряма вказівка на вину батьків», «виключення можливості звинувачення інших осіб, окрім батьків» та «висловлення нерозуміння позиції батьків, які заперечують свою вину» (*СИН*: – *А хто ж винен, як не тато?* – підхапував син. – *Тато винні, і ніхто більше. Адже ми мали п'ять прекрасних сіл в Конгресівці! Де вони?* [30, с. 370]).

У єврейській сім'ї мовленнєвий акт *звинувачення* реалізує комунікативні смисли: «прямої вказівки на вину батьків» та «засудження небажання батьків знайти вихід із ситуації, що склалася» (*СИН*: – *Ба, як же маю не казати, коли ви всьому моему лиху винні, а тепер і порадити не хочете, як з того лиха випутатися*[21, с. 470]).

Комунікативна тактика негативної оцінки – це мовленнєва діяльність, спрямована на негативну оцінку дій, характеристику їх як помилкових, таких, що не відповідають певним нормам і оцінним стереотипам, наявним у свідомості суб'єкта оцінки [13, с. 240–241].

Українська сім'я для позначення цієї тактики використовує:

– мовленнєвий акт *докору*, що актуалізує комунікативний смисл «негативна оцінка обраної батьками теми розмови» (*СИН*: – *Але ж, татку*, – озвався доктор, знуджений також тим балаканням, – *що се татко обібрав собі за тему до розмови!* [27, с. 49]);

– мовленнєвий акт *осуду* реалізують комунікативні смисли «негативна оцінка дій батьків», «вказівка на неприпустимість поведінки батьків» та «позитивна оцінка власних дій» (*ДОНЬКА*: – *Ну, мамо, вже знов зачинаєте?*– огризнулася Горпина. – *Та й як вам не сором таке говорити? Та ви би, здається, й камінь із місця рушили своїм язиком, щоб не лежав дармо та не забирав місця, не то живу людину. Та хіба ми не робимо, дармо хліб їмо?*[25, с. 257]).

У польській сім'ї функціонують такі засоби вираження тактики:

– мовленнєвий акт *несхвалення* передає комунікативний смисл «позначення слів батьків як чогось несуттєвого, маловажного, незначного» (*СИН*:– *Що мама дурниці говорить!* – фукнув Адаць [31, с. 213]);

– мовленнєвий акт *осуду* актуалізують такі комунікативні смисли: «негативне ставлення до подій, які батьки оцінюють позитивно», «перелічення негативних наслідків дій батьків», «висловлення власної позиції» та «глузування» (*СИН*:– *О, славне та величне се діло, нічого сказати, – з іронією сказав Август. – ... Розв'язали руки темним рабам, зреклись самі усякої опіки над ними; а віддали їх з руками й ногами на волю і ласку уряду, чиновників, посіпак!<...>Так, скажу одверто, –*

увільнення хлопів за причиною шляхти я вважаю не жертвою, не патріотизмом, а трусливою абдикацією шляхти! [30, с. 372–373]).

Єврейська сім'я у комунікації застосовує мовленнєвий акт *осуду*, що виражає комунікативний смисл «негативна оцінка батьків» (*СИН: – Дурні ви, мамо!* [21, с. 442]).

Здійснений аналіз дозволяє порівняти засоби реалізації комунікативних тактик у різних сім'ях.

	Українська сім'я	Польська сім'я	Єврейська сім'я
КТ ¹ відмови	МА відмови МА інформування МА несхвалення	МА відмови МА відмови-наказу	МА відмови МА інформування
КТ грубого спонукання	МА докору КМА наказу-осуду КМА наказу-погрози	МА наказу	МА наказу КМА наказу-осуду
КТ демонстрації опозиції	МА заперечення МА інформування	МА заперечення МА інформування	МА заперечення МА інформування
КТ звинувачення	МА звинувачення	МА звинувачення	МА звинувачення
КТ негативної оцінки	МА осуду МА докору	МА осуду МА несхвалення	МА осуду

Рисунок 1. Лінгвістичні показники комунікативних тактик у сім'ях, різних за етнічною належністю
Кількісні показники відображає частотність комунікативних тактик².

	Українська сім'я	Польська сім'я	Єврейська сім'я
КТ відмови	20	13,7	12,8
КТ грубого спонукання	30,8	10	3,9
КТ демонстрації опозиції	23,3	43	17,9
КТ звинувачення	3,3	5,9	17,9
КТ негативної оцінки	43,3	33,3	20,5

Рисунок 2. Кількісні показники комунікативних тактики у сім'ях, різних за етнічною належністю (%)

Висновки. 1. Стратегію конфронтативності в комунікації діти → батьки реалізують комунікативні тактики *відмови*, *грубого спонукання*, *демонстрації опозиції*, *звинувачення* та *негативної оцінки*.

2. Комунікативні тактики, виявлені в мовленні дітей до батьків, мають спільні та відмінні лінгвістичні показники.

Тактики *демонстрації опозиції* та *звинувачення* у всіх типах сімей мають спільні лінгвістичні показники; комунікативну тактику *відмови* реалізує спільний для всіх типів сімей мовленнєвий акт *відмови*, а комунікативну тактику *негативної оцінки* – мовленнєвий акт *осуду*. Комунікативна тактика *відмови* має спільний для української та єврейської сімей мовленнєвий акт *інформування*, а комунікативна тактика *грубого спонукання* – спільний для польської та єврейської сімей мовленнєвий акт *наказу*.

Комунікативні тактики *відмови*, *грубого спонукання* та *негативної оцінки* мають індивідуальні особливості вияву для кожного типу сімей.

3. Кількісні показники, тобто частотність комунікативних тактик в мовленні дітей до батьків, засвідчують, що комунікативні тактики *відмови* та *негативної оцінки* є характерними для української сім'ї, комунікативні тактики *грубого спонукання* та *звинувачення* – єврейській, комунікативні тактика *демонстрації опозиції* – польській.

4. Виявлені спільні та відмінні лінгвістичні показники реалізації комунікативних тактик, відмінні показники частотності вживання комунікативних тактик в українській, польській та єврейській сім'ях відбивають зумовленість комунікації діти → батьки позамовним чинником – етнічною належністю сім'ї.

¹ Використано скорочення: *КТ* – комунікативна тактика, *МА* – мовленнєвий акт, *КМА* – комплексний мовленнєвий акт.

² Частотність встановлюємо, відповідно до запропонованої В. Перебийніс методики [10, с. 7], на основі пропорції між кількістю мовленнєвих ходів на позначення конкретної тактики в окремому етнічному типі сімей та кількістю усіх виявлених мовленнєвих ходів, що характеризують стратегію конфронтативності в цьому типі сімей.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вивченні конфліктної комунікації між іншими членами сім'ї, наприклад *чоловік ↔ дружина*, на матеріалі творів І. Франка.

Список використаної літератури

1. Афанасьев П. А. Выражение подтверждения и отрицания в ответных репликах в современном английском языке / П. А. Афанасьев. – Орджоникидзе, 1965. – 156 с.
2. Безугла Л. Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі / Л. Р. Безугла. – Х., 2007. – 332 с.
3. Горбач С. С. Комунікативні засоби вираження стратегії ухиляння від відповіді / С. С. Горбач // Мовознавство. – 2009. – № 5. – С. 395–399.
4. Дейк Т. А. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. Дейк; [пер. с англ. В. В. Петрова; под ред. В. И. Герасимова]. – М.: Прогресс, 1989. – 312 с.
5. Дерпак О. В. Конфронтативні мовленнєві жанри: комунікативно-прагматичний та мовний аспекти (на матеріалі української, англійської та польської мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15 – загальне мовознавство / О. В. Дерпак. – К., 2005. – 16 с.
6. Кобозева И. М. Лингвистическая семантика / И. М. Кобозева. – М., 2000. – 352 с.
7. Криницька О. Інтенція як детермінанта ідентифікації та розгортання комунікативної стратегії й тактики у художньому тексті (на матеріалі драм Миколи Куліша) / Ольга Криницька // Українознавчі студії: науково-теоретичний журнал Інституту українознавства при Прикарпатському національному університеті ім. Василя Стефаника. – 2007–2008. – № 8–9. – С. 90–97.
8. Куликова В. Г. Структура спонукальних мовленнєвих актів сучасної французької мови (комунікативно-прагматичний аспект): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05 – роман. мови / В. Г. Куликова. – К., 2001. – 19 с.
9. Осовська І. М. Висловлювання-відмова: структурно-семантичний та комунікативно-прагматичний аспекти (на матеріалі сучасної німецької мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 – герм. мови / І. М. Осовська. – К., 2003. – 20 с.
10. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів: навч. посібник / В. І. Перебийніс. – Вінниця: Нова Книга, 2002. – 168 с.
11. Пушкар О. Способи реалізації агональності в англomовному політичному дискурсі / Олександр Пушкар // Наукові записки. Серія: Філологічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – Вип. 89. – С. 370–375.
12. Рудик І. М. Комунікативно-прагматичні типи висловлювань зі значенням згоди/незгоди в сучасній англійській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 – герм. мови / І. М. Рудик. – Х., 2000. – 20 с.
13. Солощук Л. В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі / Л. В. Солощук. – Х., 2006 – 298 с.
14. Трумко О. М. Соціально-індивідуальна природа сімейної комунікації в художньому дискурсі Івана Франка: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова / О. М. Трумко. – Львів, 2013. – 20 с.
15. Труфанова И. В. О разграничения понятий: речевой акт, речевой жанр, речевая стратегия, речевая тактика / И. В. Труфанова // Филологические науки. – 2001. – № 3. – С. 56–65.
16. Формановская Н. И. Речевое взаимодействие: коммуникация и прагматика / Н. И. Формановская. – М.: Икар, 2007. – 480 с.
17. Фролова І. С. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі / І. С. Фролова. – Х., 2009. – 343 с.
18. Чайка Л. В. Психологолінгвістичні фактори породження вербальних конфліктів / Л. В. Чайка // Вісник Дніпропетровського університету імені А. Нобеля. Серія «Філологічні науки». – 2011. – № 2. – С. 232–237.

Список використаних джерел

19. Франко І. Воаconstrictor // Іван Франко. Зібрання творів: у 50 т. / Іван Франко. – К.: Наукова думка, 1978. – Т. 14. – С. 370–441.
20. Франко І. Воаconstrictor [Друга редакція] // Іван Франко. Зібрання творів: у 50 т. / Іван Франко. – К.: Наукова думка, 1979. – Т. 22. – С. 109–207.
21. Франко І. Борислав сміється // Іван Франко. Зібрання творів: у 50 т. / Іван Франко. – К.: Наукова думка, 1978. – Т. 15. – С. 256–480.
22. Франко І. Будяки // Іван Франко. Зібрання творів: у 50 т. / Іван Франко. – К.: Наукова думка, 1979. – Т. 22. – С. 30–34.
23. Франко І. Великий шум // Іван Франко. Зібрання творів: у 50 т. / Іван Франко. – К.: Наукова думка, 1979. – Т. 22. – С. 208–317.
24. Франко І. Гава // Іван Франко. Зібрання творів: у 50 т. / Іван Франко. – К.: Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 7–32.
25. Франко І. Лесишина челядь // Іван Франко. Зібрання творів: у 50 т. / Іван Франко. – К.: Наукова думка, 1978. – Т. 14. – С. 254–264.
26. Франко І. Малий Мирон // Іван Франко. Зібрання творів: у 50 т. / Іван Франко. – К.: Наукова думка, 1978. – Т. 15. – С. 65–71.

27. Франко І. Маніпулянтка // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 33–88.
28. Франко І. Микитичів дуб // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 15. – С. 96–109.
29. Франко І. Навернений грішник // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 14. – С. 307–369.
30. Франко І. Не спитавши броду // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 18. – С. 325–463.
31. Франко І. Основи суспільності // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1979. – Т. 19. – С. 144–341.
32. Франко І. Петрії і Довбушуки // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. 14. – С. 7–244.
33. Франко І. Щука // Іван Франко. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1979. – Т. 21. – С. 70–76.

Трумко О. М. Кореляція «семейная речь ↔ этнический фактор» (на матеріалі произведений Івана Франко).

Аннотація

В статті досліджені особливості конфліктної мови дітей до батьків в українській, польській та єврейській родині. Взаємодія «семейная комунікація ↔ етнічна належність родини» обґрунтовано шляхом аналізу лінгвістических (мовних актів / комплексних мовних актів та комунікативних значень) та кількісних (частотність) показувачів комунікативних тактик відмови, грубого побудження, обвинення, демонстрації опозиції та негативної оцінки. Аналіз здійснено на основі творів І. Франко.

Ключевые слова: *семейная комунікація, стратегія конфронтативності, комунікативна тактика, мовний акт, комплексний мовний акт, комунікативний зміст, І. Франко.*

Trumko O. M. Correlation «family speech ↔ ethnicity» (based on the works of Ivan Franko).

Summary

The aim of the article is to research the interaction of «family communication ↔ ethnicity family» on the material of Ivan Franko's prose (v. 14–22). The task is to find out the set of communicative tactics of confrontative strategy in the communication children → parents and to define common and distinctive linguistic / quantitative communicative tactics in Ukrainian, Polish and Jewish families.

The object of analysis is the conflict speech in Ukrainian, Polish and Jewish families. The subject – interaction communicative tactics ↔ family ethnicity in the unity of linguistic (speech acts and communicative meanings) and quantitative (frequency communication tactics) indicators.

It is established, that confrontative strategy in communication children → parents is realized by communicative tactics of rejection, rude prompting, demonstration of opposition, accusations and negative evaluation. Tactics of demonstration of opposition and accusation in all types of families have the same linguistic performance; communicative tactics of rejection realizes the same for all families speech act of rejection, communicative tactic of negative evaluation – speech act of blame. The communicative tactics of rejection have the same for Ukrainian and Jewish families speech act of informing, the communicative tactics of rude prompting – the same for Polish and Jewish families speech act of command. Communicative tactics of rejection, rude prompting and negative evaluations have individual features of display for each type families.

Quantitative indicators, that is frequency of communicative tactics, in speech of children to parents indicate, that communicative tactics of rejection and negative evaluation is typical for Ukrainian families, communicative tactics of rude prompting and accusation – for Jewish, communicative tactics of demonstration of opposition – for Polish.

There are shown the same and different linguistic performance of realization of communicative tactics, different performance of frequency of communicative tactics use in Ukrainian, Polish and Jewish families reflect the conditionality of communications children → parent nonlinguistic factors – ethnicity family.

Key words: *family communication, confrontative strategy, communicative tactics, speech act, complex speech act, communicative sense, I. Franko.*